

Een vloeiende overgang en sterke start

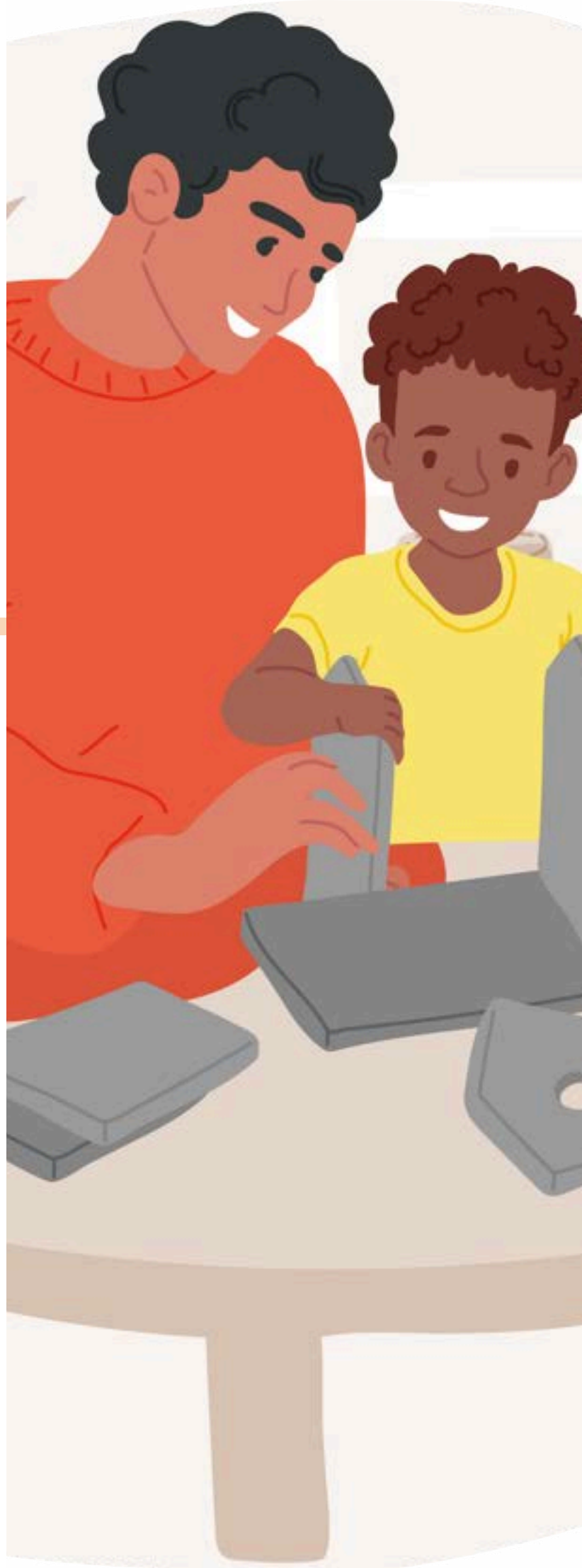
Haagse bouwstenen voor de doorgaande lijn tussen de voor- en
(vroeg)school

Geschreven door
Anne Steenbakkers, Esther Reesink, Naomi Boers

Met dank aan
studenten pedagogiek van De Haagse Hogeschool en
het Haags Leernetwerk kwaliteit VVE

INHOUDSOPGAVE

- PEDAGOGISCH DIDACTISCH
- OUDERBETROKKENHEID
- ZORG EN ONDERSTEUNING
- BELEID EN SYSTEMEN
- SAMENWERKING IN DE VVE
- CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

AANLEIDING

Goed onderwijs is cruciaal voor de ontwikkeling van een kind en voor de ontwikkeling van onze samenleving. In de gemeente Den Haag loopt 24% van de peuters een groot risico op een onderwijsachterstand. Om meer peuters (2,5 tot 4 jaar) een goede start op de basisschool te geven, is er voorschoolse educatie. Spelenderwijs wordt de ontwikkeling van taal, voorbereidend rekenen, motoriek en sociaal-emotionele vaardigheden gestimuleerd. Voor kinderen in groep 1 en 2 die extra ondersteuning nodig hebben, is er² de vroegschoolse educatie. Ook in deze programma's is er extra aandacht voor taal, rekenen, bewegen en sociaal-emotionele vaardigheden. De voor- en vroegschoolse educatie samen wordt ook wel aangeduid als VVE.

De overgang naar de basisschool is een kwetsbare periode voor alle kinderen, maar in het bijzonder voor kinderen die (een risico op) een onderwijsachterstand hebben. Een soepele overgang van de voorschool naar het basisonderwijs wordt bevorderd door een doorgaande lijn. Dit houdt in dat kinderen een ononderbroken leer- en ontwikkelingslijn hebben, doordat het pedagogisch en didactisch klimaat en beleid op elkaar aansluiten.

Een doorgaande lijn geeft kinderen een beter startpositie in groep 1/2 en heeft voordelen gedurende hun hele schoolloopbaan. Het bevordert onder andere een snel thuisgevoel van de kinderen waardoor hun welbevinden hoger is, en een betere vertrouwensrelatie is tussen ouders en leerkrachten en de ontwikkeling van kinderen kan gecontinueerd kan worden. Dit vraagt om goede interprofessionele samenwerking tussen voorscholen en (vroeg)scholen en goed gekwalificeerde en getrainde medewerkers.³

De afgelopen drie jaar hebben kinderopvang en primair onderwijs samengewerkt in het Haags leernetwerk aan het verbeteren van de educatieve kwaliteit van de VVE. Het onderwerp doorgaande lijn is een van de thema's waarop dit leernetwerk zich heeft gericht. Dit onderzoek is opgezet om zicht te krijgen op doorgaande lijn in Den Haag en om de doorgaande lijn binnen organisaties verder onder de aandacht te brengen. Dit rapport is geen volledige leidraad of theoretisch overzicht, maar een verzameling praktijkvoorbeelden en inzichten die bedoeld zijn om te inspireren en het gesprek over de doorgaande lijn verder te brengen.

[1] Den Haag in cijfers (2023). Onderwijs - Onderwijsachterstand. Verkregen op 18-7-2024 via <https://denhaag.incijfers.nl/Jive/>

[2] Rijksoverheid (z.d.). Voorschoolse en vroegschoolse educatie. Verkregen op 25-7-2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voorschoolse-en-vroegschoolse-educatie>

[3] Slot, P. & Leseman, P. (2019). Investeren in kinderen van 0-12 jaar. Bevindingen uit de wetenschap. PACT voor kindcentra. Utrecht: Universiteit Utrecht.

HET ONDERZOEK

Het doel van dit onderzoek was om kennis en ervaringen op te halen over de uitvoering van de doorgaande lijn in de gemeente Den Haag en voor- en (vroeg)scholen te inspireren om hun doorgaande lijn verder te brengen. De hoofdvraag van dit onderzoek was:

“Hoe kunnen Haagse voorscholen en (vroeg)scholen de doorgaande lijn optimaliseren?”

Er waren drie deelvragen:

- Hoe wordt de doorgaande lijn op dit moment vormgegeven?
- Wat gaat er goed en minder goed in de huidige werkwijze?
- Welke verbeteringen zijn wenselijk?

Om deze vragen te beantwoorden hebben tweedejaarsstudenten pedagogiek professionals geïnterviewd die betrokken zijn bij de doorgaande lijn tussen de voor- en (vroeg)school. Tabel 1 geeft een samenvatting van de deelnemers. Deelnemers kwamen uit verschillende wijken van Den Haag en vertegenwoordigden zes van de acht stadsdelen (Loosduinen en Segbroek ontbraken).

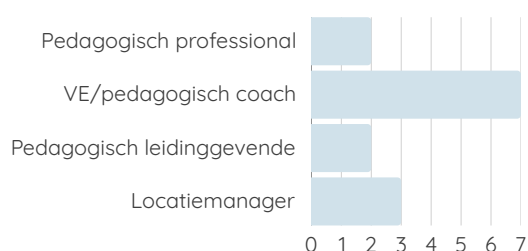
Deelnemers beschreven de verschillende kenmerken van de kinderen die zij op hun voor- of (vroeg)school ontvingen. Het waren, volgens de deelnemers, leuke en knappe kinderen, die sterk uiteenlopende ondersteuningsbehoeften en gezinssituaties hadden. Een deel van de kinderen kon extra steun gebruiken bij taal, sociaal-emotionele vaardigheden of executieve functies. De gezinnen varieerden van hoogopgeleide ouders of ouders met geldzorgen, tot ouders met psychische problemen of met een andere thuistaal.

Na een kwalitatieve analyse⁴ in Atals.ti⁵ heeft dit onderzoek geleid tot dit praktische overzicht van de belangrijkste bouwstenen voor vijf doorgaande lijnen:

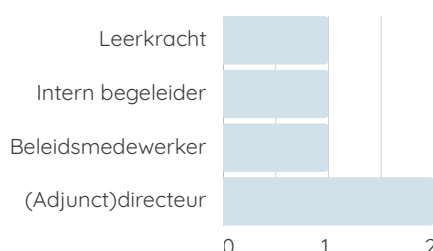
- ① Pedagogisch didactisch
- ② Ouderbetrokkenheid
- ③ Zorg en ondersteuning
- ④ Beleid en systemen
- ⑤ Samenwerking in de VVE

Per bouwsteen benoemen we de goede voorbeelden en nog bestaande knelpunten.

Voorschool totaal 13

(Vroeg)school totaal 5

PEDAGOGISCH DIDACTISCH

Een pedagogisch didactische doorgaande lijn betekent dat zowel op inhoudelijk vlak (taal, rekenen en motoriek) als in de manier van omgang met kinderen (regels en afspraken rondom o.a. veiligheid, gezondheid en zelfstandigheid) er een soepele overgang is.

Afstemmen inhoudelijk aanbod

Door het afstemmen van het inhoudelijke aanbod, ervaren peuters bij de overgang naar de kleuters dat er doorgaan wordt op de ontwikkeling die zij daarvoor al hebben doorgemaakt.

Goede voorbeelden

- Thema's afstemmen, waarbij het niveau aangepast wordt op de (ontwikkelings)leeftijd van de kinderen.
- Taalstimulering als extra aandachtsgebied.
- Werken met dezelfde methoden, zoals EDI of Speelplezier.
- Dezelfde visie op leren en ontwikkelen, zoals bijvoorbeeld Dalton of leren door te spelen.
- Pedagogisch professionals en kleuterleerkrachten kijken bij elkaar op de groep.

Knelpunt

- Op veel plekken wordt met andere methoden gewerkt.

Ontwikkelgericht werken

Door ontwikkelingsgericht te werken, kijken zowel de pedagogisch professionals en kleuterleerkrachten naar de brede ontwikkeling van kinderen en passen het aanbod aan op wat op dat moment de ontwikkeling van de kinderen ondersteunt.

Goede voorbeelden

- Gezamenlijk ontwikkeldoelen bepalen voor kinderen die op de basisschool komen.
- Ontwikkeling zien als iets dat kindgebonden is en kan variëren. Het kind dus de tijd geven om zich op eigen wijze te ontwikkelen.
- Werken met een time-in als een kind even vastloopt, waar het kind zich even kan terugtrekken om tot rust te komen.
- Veiligheidsgevoel van kinderen prioriteren, omdat dit een voorwaarde is voor ontwikkelen.

Knelpunt

- Er is nog een verschil zichtbaar tussen de meer pedagogische insteek van de voorschool en de meer didactische insteek van de (vroeg)school.

Gezamenlijke activiteiten

Door het ondernemen van gezamenlijke activiteiten tussen de voor- en (vroeg)school kunnen peuters al eerder kennismaken met de basisschool en het aanbod dat zij daar gaan krijgen.

Goede voorbeelden

- Groepsdoorbroken werken, waarbij peuters en kleuters samenwerken aan een opdracht.
- Peuter-kleutergroepen, waarbij jonge kleuters in een kleinere groep met een aangepast programma ondersteuning krijgen om daarna door te stromen naar een reguliere kleuterklas.
- Gezamenlijke thema afsluiting, eventueel met ouders erbij.
- Samen buitenspelen, zodat peuters bekend raken met de kleuters, de kleuterjuffen en het schoolplein.

Knelpunt

- Locaties kunnen ver weg van elkaar staan, waarbij kinderdagverblijven en scholen vaker verder weg zijn van elkaar, dan peuterleerplekken en scholen.

Inrichten ruimtes

Een vergelijkbare en herkenbare inrichting van de ruimtes maakt zowel inhoudelijk als gevoelsmatig de overgang voor kinderen kleiner. Ook kan de inrichting van de ruimtes helpen bij het organiseren van gezamenlijke activiteiten.

Goede voorbeelden

- Werken met (herkenbare/thematische) hoeken.
- Ruimte van de kleuterklas aanpassen aan de wettelijke eisen van de peutergroepen, zoals een dranger op de deur.
- Het gebruik van hetzelfde soort materiaal.

Knelpunten

- Verschillende wettelijke eisen aan de ruimtes.
- Bestaande gebouwen en indeling beperken de mogelijkheden voor aanpassingen

“En de samenwerking is ingewikkeld, want we zijn al jaren bezig met een pilot als groep doorbroken werken. Dus dat een groepje peuters gewoon bij de kleuters terecht kan. (...)”

We proberen ook buiten de kaders te denken. Doordat we gaan buitenspelen met z'n allen. Waardoor de peuters en kleuters wel met elkaar kunnen spelen en elkaar kunnen zien. Met het doel dat ze al wennen om met kleuters te werken. Maar ons doel is nog meer in de klassen. Want we willen heel graag dat die peuters en dat de kleuters ook kunnen zien ‘Oh, dit is mijn oude juf’.”

OUDERBETROKKENHEID

Een doorgaande lijn in ouderbetrokkenheid houdt in dat ouders een actieve, samenwerkende rol hebben in de voor- en de (vroeg)school en de overgang hiertussen.

Stroomlijnen informatievoorziening

Door het stroomlijnen van de informatievoorziening richting ouders, zijn zij op de hoogte van de samenwerking tussen de voor- en (vroeg)school en ontvangen alle ouders dezelfde informatie over beleid, thema's en activiteiten. Dit stimuleert dat kinderen vanuit de voorschool doorstromen naar de gekoppelde (vroeg)school en draagt bij aan een zachte landing daar.

Goede voorbeelden

- Gezamenlijke nieuwsbrief, waar nodig verspreid via verschillende informatiekkanalen.
- Op de websites van beide organisaties staat de samenwerking centraal.

Knelpunt

- Verschillende informatiekkanalen en ouderportalen, waardoor het risico ontstaat dat niet alle informatie alle ouders (op hetzelfde moment) bereikt.

Vergelijkbare oudergesprekken

Oudergesprekken worden op een vergelijkbare wijze vormgegeven in de voor- en (vroeg)school. Bij een doorgaande lijn continueert dit proces en is dit herkenbaar voor ouders.

Goed voorbeeld

- Recente registraties en de brede ontwikkeling van kinderen staan centraal in de gesprekken.

Knelpunt

- De frequentie van gesprekken kan variëren, omdat de frequentie van het contact met de pedagogisch professional doorgaans hoger is, dan het contact met de leerkracht van de (vroeg)school.

Gezamenlijke ouderactiviteiten

Ouders ontmoeten elkaar en de voor- en (vroeg)school door deel te nemen aan gezamenlijke ouderactiviteiten.

Goede voorbeelden

- Gezamenlijke herfstwandeling of kerstviering met ouders en kinderen.
- Gezamenlijke informatieavond over een opvoed- of ontwikkelthema voor ouders.
- Gezamenlijke oudercommissie of ouderraad, waarin ouders meedenken over het beleid van de voor- en (vroeg)school.

Knelpunt

- Lage opkomst bij ouderactiviteiten.

“De nieuwsbrief is altijd één keer per maand en dat wordt ook via dat ouderportaal weer gedeeld. Het kinderdagverblijf en de peuterspeelzaal hebben natuurlijk niet dat ouderportaal, want dat is echt een basisschool ding. Dus die worden dan door de leidinggevende van de kinderdagverblijf en peuterspeelzaal verdeeld naar de ouders per mail.”

ZORG EN ONDERSTEUNING

Om de zorg en ondersteuningsbehoefte van een kind goed te kunnen voortzetten is deze doorgaande lijn van essentieel belang. Hieronder de belangrijkste succesfactoren en belemmeringen.

Kind gezamenlijk in beeld

Door het kind al in de peuterfase gezamenlijk in beeld te brengen, ontstaat een doorgaande lijn in zorg en ondersteuning.

Goede voorbeelden

- De intern begeleider van de (vroeg)school is ook de intern begeleider van de peuters.
- Signalering en observaties worden gedeeld tussen pedagogisch professionals en leerkrachten.
- Er is een gezamenlijke overdracht waarin zowel ontwikkeling als ondersteuningsbehoefte besproken wordt.

Knelpunten

- De intern begeleider wordt soms pas laat betrokken, waardoor informatie verloren gaat.
- Verschillende organisaties hanteren eigen formats, wat afstemming bemoeilijkt.
- Tijd en capaciteit van professionals vormen een belemmering voor structurele samenwerking.

Betrokkenheid van ouders in het proces

Door ouders vanaf het eerste moment actief mee te nemen in de ontwikkelingen en te zetten stappen, ontstaat transparantie en vertrouwen.

Goede voorbeelden

- Ouders worden uitgenodigd voor een gezamenlijke overdracht met voorschool en (vroeg)school.
- Toestemming voor informatie-uitwisseling wordt vroegtijdig gevraagd en vastgelegd.

Knelpunten

- Ouders ervaren soms dat ze pas laat geïnformeerd worden.
- Verschillen in taal of cultuur kunnen het gesprek bemoeilijken.
- Onzekerheid over privacyregels kan leiden tot terughoudendheid bij professionals.

Samenwerken met externe partijen

Door een goede samenwerking met externe partijen kun je zorgdragen voor de juiste hulp op de juiste plek.

Goede voorbeelden

- Structurele wijk- of stadsbrede overleggen met als doel: het bevorderen en in stand houden van samenwerking en zorgen dat iedereen weet wie wat doet.

Knelpunten

- Wisselingen in personeel bemoeilijkt over en weer contact.
- Door wachttijden duurt het inschakelen van hulp langer.

“Onze ib’er wordt door middel van subsidie ook ingekocht door de peuterleerplek. Het mooiste is dat zij dus ook van de peuters en van de drie tot en met acht eigenlijk is. Dus zij ziet nu echt de doorgaande lijn van peuters tot en met groep acht.”

BELEID EN SYSTEMEN

Dit onderdeel beschrijft hoe het maken van gezamenlijk beleid en het afstemmen van systemen bijdraagt aan een doorgaande lijn.

Gezamenlijk beleid en visie

Een gedeelde visie en duidelijke afspraken vormen de basis voor samenwerking tussen organisaties. Wanneer protocollen, regels en kwaliteitsbewaking op elkaar zijn afgestemd, ontstaat er een stevig fundament voor een doorgaande lijn op alle vlakken.

Goede voorbeelden

- Afstemming van regels, afspraken en protocollen tussen organisaties.
- Dezelfde normen en waarden uitdragen naar kinderen toe, bijvoorbeeld dat je jezelf kan zijn en met respect omgaat met anderen.
- Gezamenlijke kwaliteitsbewaking via scans en evaluaties.
- Delen van personeel en deskundigheid versterkt de samenhang.

Knelpunten

- Verschillende cao's en wetgeving maken gezamenlijke afspraken lastig.
- Aparte inschrijfprocedures zorgen voor versnippering.

Warme overdracht en kindvolgsysteem

Een zorgvuldige overdracht en een uniform systeem voor het volgen van kinderen zijn cruciaal om continuïteit te waarborgen. Door informatie persoonlijk en gestructureerd te delen, blijft de ontwikkeling van het kind helder in beeld en worden signalen niet gemist. Specifiek vlak voor de overgang naar de kleuterklas kan er extra aandacht zijn voor het wennen, zodat peuters al beter weten wat hen te wachten staat in de kleuterklas en de landing zachter is.

Goede voorbeelden

- Warme overdracht zorgt dat informatie zorgvuldig en persoonlijk wordt gedeeld.
- Een uniform kindvolgsysteem bevordert continuïteit in signalering en ondersteuning.
- Pedagogisch professionals gaat met kind kijken in de kleuterklas.
- Kleuterjuffen komen peuters observeren voorafgaand aan de wenperiode.

Knelpunten

- Verschillende kindvolgsystemen leiden tot dubbel werk en verlies van informatie.
- De overgang wordt meestal niet begeleid door de voorschool, maar is vooral afhankelijk van de inzet van ouders en het beleid van de (vroeg)school.

Toelatingsprocedures

De toelatingsprocedure op de (vroeg)school biedt zowel mogelijkheden als knelpunten in de samenwerking.

Goede voorbeelden

- Bij een goede samenwerking stromen er meer kinderen door van de voorschool naar de gekoppelde (vroeg)school. Soms is er sprake van een voorrangsregeling.
- Kinderen zijn al meer in beeld bij de start van de (vroeg)school.

Knelpunt

- Scholen hebben meer informatie over potentiële leerlingen van een gekoppelde voorschool, waardoor ze leerlingen met ondersteuningsbehoeften makkelijker kunnen weigeren.

Overleg en deskundigheidsbevordering

Structureel overleg en gezamenlijke scholing versterken de samenwerking en zorgen voor een gedeelde taal tussen professionals. Dit maakt het mogelijk om kennis uit te wisselen en gezamenlijk te werken aan kwaliteit en professionalisering.

Goede voorbeelden

- Structurele overlegmomenten versterken samenwerking en afstemming.
- Gezamenlijke deskundigheidsbevordering zorgt voor een gedeelde taal en aanpak.

Knelpunt

- Verschillende werktijden bemoeilijken het plannen van overleg en gezamenlijke scholing.

“Voor het tweede jaar hebben we een jonge kind avond gedaan, dus dan zijn we echt alleen met elkaar. Met de pm'ers en de leerkrachten van groep één en twee. En dan gaan we echt kijken wat hebben we nodig? Vorig jaar hebben we een stukje spel gericht, nu al het sensomotorische spel Sensorische Empathie spel. En dat werkt gewoon. Dan werk je eigenlijk met z'n allen. Ga je kijken van oké, waar willen wij nu iets wat willen zij. Wat hebben onze kinderen nodig?”

SAMENWERKING IN DE VVE

Deze doorgaande lijn beschrijft de manier waarop professionals en organisaties(onderdelen) kunnen bijdragen aan de eerder genoemde doorgaande lijnen.

Bevlogen professionals op alle lagen

Het werken aan een doorgaande lijn vraagt bevlogen professionals die zich hiervoor willen inzetten, op zowel het niveau van de pedagogisch professional en kleuterleerkracht als op het niveau van directie en management en alles daartussenin.

Goede voorbeelden

- Er is vaak een startgebeurtenis of een groepje mensen waaruit het initiatief ontstaat om samen te werken, waardoor andere ook geïnspireerd en gemotiveerd worden.
- Steun en visie vanuit directie of management bevordert de samenwerking.

Knelpunten

- Personele wisselingen maakt dat trekkers kunnen verdwijnen.
- Professionals kunnen meer gefocust zijn op hun eigen organisatie en eigen doelen, dan op het zoeken naar overeenkomsten en samenwerking.

Goede onderlinge relaties

Door nauw contact tussen professionals van de voor- en (vroeg)school kan er samen gebouwd worden aan de doorgaande lijn.

Goede voorbeelden

- Elkaar informeel spreken en leren kennen op persoonlijk en professioneel vlak.
- Korte lijnen met elkaar en snel met vragen bij elkaar terecht kunnen.
- Kwetsbaar durven zijn naar elkaar over wat nog niet goed gaat en hoe je van elkaar kunt leren.
- Elkaar als gelijkwaardige gesprekspartners zien.

Knelpunten

- Voorscholen en (vroeg)scholen werken soms samen met verschillende partijen, waardoor het lastiger is om goede relaties op te bouwen.
- Wanneer men niet in hetzelfde gebouw werkt, maakt de fysieke afstand het lastiger om elkaar informeel tegen te komen.
- Door gebrek aan kennis over wat het werk van pedagogisch professionals inhoudt, worden zij niet altijd als gelijkwaardige (opvoed)partner gezien.
- Door personele wisselingen moeten relaties opnieuw opgebouwd worden.

Hetzelfde gebouw en gezamenlijke ruimtes

Hoewel het geen voorwaarde is voor een doorgaande lijn, is het helpend wanneer de voor- en (vroeg)school in hetzelfde gebouw zitten en dit ook in hun voordeel gebruiken.

Goede voorbeelden

- Gezamenlijke lunch- en koffieruimte, zodat professionals elkaar ook informeel kunnen ontmoeten. Informele ontmoetingen dragen weer bij aan het formeel met elkaar overleggen.
- Regelmatig bij elkaar op de groep kijken.

Knelpunt

- Op sommige plekken wordt ervaren dat er nog een onzichtbare muur tussen de peuters en kleuter is.

“Nou, ik denk dat we gewoon wel heel open durven zijn, maar daar ook in kwetsbaar durven zijn. Dus daar ook in aan te geven, van oké ja, we wisten het misschien ook niet of je bepaalde dingen deden of ja. En daar toch ook weer over in gesprek te blijven.”

Conclusies en aanbevelingen

Dit onderzoek heeft inzicht opgeleverd over de belangrijkste bouwstenen voor een doorgaande lijn tussen de voorschool en (vroeg)school. Vanuit verschillende Haagse partners zijn een groot aantal succesfactoren en knelpunten beschreven. We hopen dat we organisaties hiermee kunnen inspireren om hun doorgaande lijn verder te versterken.

Samenvattend zien we een aantal terugkerende succesfactoren:

- **Gezamenlijke visie- en beleidvorming.** Een gezamenlijke visie en daarop afgestemd beleid helpt in het focussen op wat (twee) organisaties belangrijk vinden en geeft richting aan alle keuzes die moeten worden gemaakt.
- **Onderling contact professionals.** Professionals werken beter met elkaar samen aan een doorgaande lijn als ze elkaar goed kennen en elkaar regelmatig formeel en informeel spreken. Dit zorgt voor zowel een betere overgang van peuteropvang naar basisschool, als ook het verstaan en begrijpen van elkaars expertise.
- **Met elkaar organiseren.** Veel succesvolle voorbeelden laten zien dat professionals of organisaties gedurende het proces van de samenwerking van alles met elkaar organiseren. Dit kan iets groots zijn zoals een peuter-kleuter groep en gezamenlijke scholing, maar kan ook iets kleins zijn zoals samen buitenspelen of een gezamenlijke nieuwsbrief.
- **Ouderbetrokkenheid.** Ouders en voor- en (vroeg)scholen zijn elkaars belangrijkste partner in de opvoeding en voor het stimuleren van de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen. Door ouders vanaf het begin goed te betrekken, kunnen zij deze actieve en samenwerkende rol ook vervullen.

Daarnaast zien we een belangrijk knelpunt:

- **Schotten tussen organisaties.** De voorschool en de (vroeg)school werken vanuit verschillende wettelijke kaders, regelgevingen en cao's. Hierdoor worden er uiteenlopende eisen gesteld aan organisaties en professionals, die soms zelfs met elkaar botsen. Bovendien zijn de voor- en (vroeg)school in de basis aparte organisaties, met eigen beleid en systemen. Het afstemmen van werkwijzen vraagt daardoor vaak dat één van de partijen zich aanpast aan de ander. Ook het imago van beide typen organisaties verschilt. De voorschool wordt formeel nog steeds vooral gezien als arbeidsmarktinstrument en daardoor niet altijd erkend als volwaardige speler in de ontwikkeling van kinderen, terwijl zij juist sterk pedagogisch en kindgericht is ingericht. De basisschool daarentegen heeft een meer didactische oriëntatie, waar leerprestaties, instructie en cognitieve ontwikkeling centraals taan. Dit verschil in positionering bemoeilijkt de samenwerking en wederzijdse erkenning.

Aanbevelingen

- Ga als voorschool en (vroeg)school met elkaar in gesprek over de bouwstenen uit bovenstaande doorgaande lijnen en kijk waar jullie op dit moment staan.
- Als er nog weinig samen wordt gedaan aan een doorgaande lijn, begin dan klein. Kijk bijvoorbeeld naar enkele activiteiten die jullie samen kunnen ondernemen. Zo maak je een begin en leren zowel de organisaties als de professionals elkaar beter kennen.
- Als er al een begin is gemaakt, ga dan intensiever met elkaar in gesprek over jullie visie. Wat vinden jullie belangrijk voor kinderen en in de doorgaande lijn tussen jullie organisaties?
- Vanuit een gezamenlijke visie kan er steeds verder gebouwd worden aan de verschillende doorgaande lijnen en kan ook waar nodig beleid op elkaar afgestemd worden.

Hoe nu verder?

We hopen dat dit rapport aanleiding kan zijn voor een goed gesprek tussen voor- en (vroeg)scholen in Den Haag over waar jullie nu staan in jullie doorgaande lijn en waar jullie heen willen met elkaar. Wij bedanken iedereen die hun ervaringen hebben gedeeld met ons. Heb je nog een ander inspirerend voorbeeld? Neem dan contact op met Anne Steenbakkers, a.t.steenbakkers@hhs.nl.

